

УДК 368:336

**О. В. Слободянюк,**

кандидат економічних наук, доцент,  
завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту  
Одеського торгово-економічного інституту КНТЕУ  
25-ї Чапаївської дивізії, 6, м. Одеса, 65070, Україна  
e-mail: --2008@ukr.net

**Г. В. Толкачева,**

кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри економіки підприємства та корпоративного управління  
Одеської національної академії зв'язку ім. О. С. Попова,  
вул. Кузнечна, 1, м. Одеса, 65000, Україна  
e-mail: dront2009@list.ru

## **СТРАХУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ПРИ ПОШКОДЖЕННІ ТА ВТРАТІ МАЙНА**

У статті охарактеризована проблема щодо визначення страхування як надійної застави для юридичних та фізичних осіб при відшкодуванні збитків при пошкодженні та втраті майна. Наведено, згідно офіційних статистичних даних показники випадків крадіжок приватного майна, травм населення при ДТП, кількість загиблих та травмованих, діяльність страхових компаній згідно статистичних даних, представлених журналом «Insurance Top». Визначені основні проблеми розвитку страхування майна в Україні та сформульовані рекомендації щодо їх вирішення.

**Ключові слова:** страхування, відшкодування збитків, страховий ринок, страхові компанії, майнові ризики, споживачі страхових послуг, майно, страхування майна.

Проблема формування потужного страхового ринку має надзвичайно важливу роль для вирішення проблем вітчизняної економіки. Страхові компанії надаючи свої послуги через страховий захист знижують фінансові ризики суб'єктів господарювання та генерують значні обсяги інвестиційних ресурсів для фінансування національної економіки.

Страхування майна громадян є важливим компонентом у забезпеченні соціального захисту як фізичних так і юридичних осіб та підвищенні їх добробуту. Тому питання удосконалення розвитку страхування майна та його вплив на розвиток вітчизняного страхового ринку є актуальним питанням сьогодення.

Проблеми функціонування вітчизняного страхового ринку обговорюються у працях багатьох учених. Так, Базилевич В. Д. [3] розглядає формування попиту та пропозиції на страхові послуги, Говорушко Т. А. [4] показує у своїй монографії як управляти фінансовою діяльністю у страховій компанії, Косова Т. А. та Деева Н. Е. [5] аналізують інвестиційну діяльність страхових компаній, а також Косова Т. А. [6] проводить Стрес-тестування як інструмент діагностики фінансової стійкості банків, страхових компаній і підприємств, Сафонова О. Д. [9] наводить проблеми розвитку сучасного стану страхового ринку України, Шірінян Л. В. [10] висвітлює економічну сутність фінансового регулювання страхового ринку.

Вагомий внесок у розробку фундаментальних питань теорії та практики страхування майна зробили західні вчені – А. Манес, Д. Бланд, Дж. Діксон, В. Гейльман, В. Гаврийський, Д. Фарні. Теоретичні та практичні аспекти майнового страхування досліджувались у роботах вітчизняних науковців В.Д. Базилевича, Н. Н. Внукової, О. Д. Вовчак, С. С. Осадця, О. Д. Заруби та ін. Аналіз добровільного ринку майнового страхування в Україні у своїх працях здійснювали такі вітчизняні науковці, як О. Паращак, Н. Лисенко. Питання страхування майна громадян в Україні розглянуті в роботах Т. Д. Кривошлик та інших.

Однак питанням розвитку страхового ринку майна, визначенню загальнотеоретичних проблем майнового страхування більш детально з боку вітчизняних вчених приділено недостатньо уваги і потребує подальших досліджень.

Більша частина науковців у своїх працях акцентує увагу на сучасному стані та перспективі розвитку страхового ринку України, визначає загальні проблеми та наводить шляхи їх вирішення. Однак питання розвитку страхового ринку майнового страхування з боку вітчизняних вчених є маловивченими.

Страхування майнових ризиків як юридичних так і фізичних осіб є важливим питанням у розвитку страхового ринку України, так як майно є невідкладною складовою як достатку держави так і джерелом соціально-економічного її розвитку.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад щодо розкриття економічної сутності страхування майна в сучасних ринкових умовах і з'ясуванні головних проблем розвитку майнового страхування в Україні.

Навколишнє середовище дуже впливає на поширення розвитку страхування майна серед людей, адже в повсякденному житті існують крадіжки та пошкодження майна через третіх осіб, пошкодження машин через ДТП, знищення домівок через повені, зливи та пожежі.

Згідно офіційних статистичних даних, опублікованих на сайті Генеральної прокуратури України, в 2015 році в Україні було зафіксовано майже 241 625 випадків крадіжки майна в приватній власності, з них крадіжки приватного майна громадян складала майже 70 тисяч (67 865), з котрих менше ніж по 20 тисячам випадків (19 801) є підозрювані.

Найбільша кількість протиправних дій третіх осіб з метою заволодіння чужим майном припадає на квартирні крадіжки – 21 376 випадків (32% в загальній кількості крадіжок), на другому місці крадіжки з магазинів, складів та інших торгових точок – 19 970 випадків (29%), далі по мірі зменшення знаходяться крадіжки з автомобілів – 10 789 (16%), кишенькові крадіжки – 6 619 (10%), крадіжки з дач та садових будинків – 6 478 (10%) та крадіжки у пасажирів у транспорті – 2 624 (4%).

Середній рівень розкриття злочинів по заволодінню чужим майном складає до 30%, при цьому найвищий процент розкриття мають майнові злочини, скоєні на торговельних об'єктах - біля 48%, в квартирних крадіжках у середньому розкривається лише кожен п'ятий випадок (21%), а найнижчий процент розкриття припадає відповідно на кишенькові крадіжки та крадіжки у пасажирів у транспорті (13%) [12].

Юридичне визначення крадіжки передбачено в статті 185 Кримінального кодексу України (далі – КК України), згідно з якою це «таємне викрадення чужого майна». Викрадення завжди полягає в активній поведінці винної особи, спрямованій на незаконне та безоплатне вилучення чужого майна поза волею власника.

Ключовою ознакою цього злочину є саме його таємний характер. Відкрите викрадення чужого майна кваліфікується не як крадіжка, а як грабіж і за його вчинення передбачено більш сувору відповідальність іншою статтею КК України.

Зловмисник під час здійснення крадіжки вважає, що діє таємно і непомітно для інших осіб. Визначальним в цьому разі є саме умисел зловмисника, тобто його відношенні до своїх дій та його розуміння обставин правопорушення. Якщо зловмисник вважає, що діє таємно, а насправді – його дії помітила інша особа, правопорушник все одно вчиняє саме крадіжку, тобто таємне викрадення майна. Дане правило діє і навпаки: якщо зловмисник вважає, що діє відкрито і його діє не є прихованими від інших осіб, а насправді ніхто не помітив його протиправних дій, порушник буде нести відповідальність за відкрите викрадення чужого майна (грабіж), оскільки саме такий умисел він реалізовував.

Крім того, для розуміння які саме дії є крадіжкою, необхідно врахувати, що:

– якщо зловмисник заволодіває чужим майном у присутності потерпілого або сторонніх осіб, які проте не усвідомлюють факту викрадення майна (наприклад, у присутності малолітньої дитини, осіб, що перебувають у стані алкогольного сп'яніння або сплять), – такі дії також є крадіжкою;

– якщо зловмисник здійснює викрадення в присутності осіб, які усвідомлюють, що вчиняється крадіжка, але зловмисник впевнений в їх мовчазній згоді та невтручанні (наприклад, крадіжка на робочому місці у присутності інших працівників, які не перешкоджають), – такі дії також є крадіжкою;

– якщо ж зловмисник намагався здійснити крадіжку, але після виявлення його дій не відмовився від злочину і продовжив заволодівати майном, – такі дії відносяться вже до відкритих, тобто це грабіж або, в залежності від обставин події, розбій.

Предметом крадіжки може бути будь-яке майно, яке має певну вартість та є чужим для зловмисника (гроші, дорогоцінні метали, речі, цінні папери, право на майно та дії майнового характеру тощо).

Кримінальна відповідальність за крадіжку може наступати для осіб, які досягли 14-ти років на момент вчинення злочину.

Кваліфікуючими ознаками крадіжки, тобто обставинами, які впливають на кваліфікацію дій особи та тягнуть за собою більш суворе покарання, частинами 2 – 5 статті 185 КК України визначено:

- повторне вчинення;
- вчинення за попередньою змовою групою осіб;
- вчинення з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище;
- вчинення з завданням значної шкоди потерпілому (значна шкода визначається із врахуванням матеріального становища потерпілого в межах від 100 до 250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що станом на 2016 р. складає від 68 900 грн. до 172 250 грн.);
- вчинення крадіжки у великих розмірах (від 250 до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що станом на 2016 р. складає від 172 250 грн. до 413 400 грн.);
- вчинення крадіжки в особливо великих розмірах (від 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що станом на 2016 р. складає 413 400 грн. та більше);
- вчинення організованою групою.

Законом передбачений широкий спектр видів та розмірів покарань за вчинення крадіжок в залежності від наявності чи відсутності зазначених вище кваліфікуючих ознак.

Наприклад, за «просту» крадіжку (за відсутності вказаних кваліфікуючих ознак) передбачено такі альтернативні покарання:

- 1) штраф в розмірі 50 – 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 грн. до 1700 грн.);
- 2) громадські роботи на строк від 80 до 240 годин;
- 3) виправні роботи на строк до 2 років;
- 4) арешт на строк від 1 до 6 місяців;
- 5) позбавленням волі на строк від 1 до 3 років.

Крадіжка, вчинена з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, карається позбавленням волі вже на строк від 3 до 6 років.

За крадіжку, вчинену в особливо великих розмірах або організованою групою, законом встановлено покарання у виді позбавлення волі на строк від 7 до 12 років з конфіскацією майна.

Кримінальним кодексом України передбачені спеціальні статті за вчинення крадіжок певних видів майна. Для прикладу, окремим складами злочину є викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст.188-1 КК України), викрадення вогнепальної зброї чи бойових припасів (ст. 262 КК України), викрадення документів, штампів чи печаток (ст. 357 КК України) і т.д.

Адміністративна відповідальність в Україні передбачена за дрібне викрадення чужого майна (ст.51 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП України)).

Іншими словами, головною відмінністю крадіжки, за яку передбачена адміністративна відповідальність, від кримінально караного таємного викрадення чужого майна – є вартість викраденого майна.

Якщо вартість майна, яке було викрадене, на момент вчинення правопорушення не перевищує 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (137 грн. 80 коп.) – крадіжка вважається дрібною і тягне за собою адміністративну відповідальність. Викрадення майна, вартість якого більше зазначеного розміру, тягне за собою вже кримінальну відповідальність.

За дрібну крадіжку згідно зі ст. 51 КпАП України може бути призначене одне з таких стягнень:

1) штраф від 10 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (170 грн. – 510 грн.);

2) виправні роботи на строк до 1 місяця з відрахуванням 20% заробітку;

3) адміністративний арешт на строк від 5 до 10 діб.

У разі вчинення повторно протягом року дрібної крадіжки, за яку на особу вже накладалося адміністративне стягнення, до винної особи можуть бути застосовані більш суворі покарання, а саме одне з таких стягнень:

1) штраф від 30 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (510 грн. – 850 грн.);

2) виправні роботи на строк від 1 до 2 місяців з відрахуванням 20% заробітку;

3) адміністративний арешт на строк від 10 до 15 діб.

Слід також мати на увазі, що відповідно до ст. 22 КпАП України при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення порушник може бути звільнений від адміністративної відповідальності з застосуванням лише усного зауваження. Цей механізм, як правило, застосовується до дій, які формально містять в собі ознаки правопорушення, проте через свою малозначність не свідчать про такий ступінь їх суспільної шкідливості, який потребує покарання. Наприклад, крадіжка коробки сірників формально також є правопорушенням, проте у зв'язку з малозначністю такого порушення – за відповідні дії доцільно звільняти особу від відповідальності та обмежуватися усним зауваженням. [14]

На сьогодні Україна посідає одне із найперших місць в Європі за смертністю та травматизмом на дорогах, а більшість дорожньо-транспортних пригод (надалі - ДТП) трапляються через перебування водіїв у нетверезому стані. Якщо в європейських країнах рівень смертності внаслідок ДТП становить в середньому четверо людей на 100 тисяч населення, то в Україні цей показник дорівнює близько 18.

Транспортний засіб являється джерелом підвищеної небезпеки, а тому на водія покладається величезна відповідальність не тільки за своє життя, а й за життя пішоходів та цілісність майна інших громадян. На жаль, в наш час водії дуже легковажно відносяться до своїх обов'язків нехтуючи правилами дорожнього руху та нормами чинного законодавства і досить часто керують транспортними засобом у стані алкогольного сп'яніння, що підтверджує вражаюча статистика кількості травмованих та загиблих осіб внаслідок вчинення ДТП.

Незважаючи на широкий суспільний резонанс водії, які керували в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння не завжди отримують належне адміністративне покарання, що в свою чергу сприяє поширенню серед суспільства небезпечного уявлення про те, що керування у нетверезому стані не є чимось

небезпечним та аморальним, а будь-які неприємності, які можуть виникнути через таке керування, легко вирішити.

Згідно офіційних статистичним даних за 2015 рік в Україні сталося 134193 ДТП в яких загинуло 3970 і травмовано - 31467 особи. Тобто, в середньому у ДТП з постраждалими в 2015 році гинуло 11 осіб та травмувалось 86 учасників дорожнього руху на добу.

За 2015 рік було зафіксовано 6012 ДТП за участю дітей віком до 18 років. При цьому загинуло 215 дітей, в тому числі травмовано було 3894 дитини. Окрім цього, в 2015 році відбулося 8734 наїзди на пішоходів, під час яких 8067 осіб було травмовано, а 1449 загинули.

Відносно статистичних показників 2016 року то вони є не менш вражаючими. Лише з січня по лютий в Україні сталося 21319 ДТП, в яких 440 осіб загинуло, а 4187 було травмовано. Окрім цього, в поточному році відбулося 1356 наїзди на пішоходів, внаслідок яких 189 осіб загинуло, а 1262 травмовано. В 2016 році, за останніх два місяці, сталося 459 ДТП за участю дітей віком до 18 років, внаслідок чого 22 дитини загинуло і 381 була травмована.

Загалом на 100 ДТП з потерпілими припадає 15 загиблих.

Особливої уваги заслуговують статистичні дані аварійності в Україні під час керування особами транспортними засобами у нетверезому стані.

Так, за 2015 рік було задокументовано більше 93.1 тисячі фактів керування водіями транспортними засобами у нетверезому стані (за добу близько 255 фактів). Загалом за минулий рік, внаслідок керування водіями автотранспортними засобами у нетверезому стані, сталося 2358 ДТП внаслідок яких загинуло 317 осіб і травмовано було 3203 учасника дорожнього руху. В свою чергу, з січня по лютий 2016 року зафіксовано 299 ДТП за участю нетверезих водіїв, в яких загинуло 35 осіб і травмовано було 393 [15].

Кількість викрадень в Україні з кожним роком зростає - за перше півріччя 2016 зафіксовано 6 тис. фактів незаконного заволодіння транспортними засобами, що на 5% більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Таким чином страхування є надійною матеріальною компенсацією за спричинені збитки.



За своєю суттю майнове страхування є найбільш розвинутим і складним видом страхування. Саме з цього виду страхування розпочалася історія страхування.

Галузева структура страхування, пов'язана з об'єктами страхування. Стаття 4 Закону України "Про внесення змін до закону України "Про страхування" дає визначення майнового страхування саме через його об'єкти [1].

Майнове страхування (страхування майна) – це галузь страхування, предметом якого є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном.

До майна відносять:

1) матеріальні цінності, речі, що перебувають у володінні, користуванні чи розпорядженні юридичних та фізичних осіб. Речове майно поділяють на дві групи: нерухоме (земля та прикріплені до неї об'єкти) і рухоме (транспортні засоби та інші речі, що можуть переміщуватись у просторі);

2) майнові права і зобов'язання фізичних і юридичних осіб щодо користування землею, водою, корисними копалинами, іншими природними ресурсами, а також будівлями, спорудами, обладнанням і т. ін., товарними знаками, правами, торговельними марками тощо [1]. До майна відносять гроші, цінні папери і т. ін.

Майнове страхування – галузь страхової діяльності, в якій об'єктом страхового захисту є майно у найрізноманітніших його виявах. До майнового страхування належить страхування засобів повітряного, наземного та водного транспорту, страхування вантажів, інших видів майна, страхування фінансових ризиків тощо [2, с.112].

Незважаючи на тенденцію зростання майнового страхування як у світі, так і в Україні, вітчизняний ринок ще не достатньо охоплений страхуванням, і тому тарифи залишаються високими у порівнянні зі світовими [3]. Успішне функціонування економіки залежить від розвитку системи страхування в країні.

Майнове страхування у державах з ринковою економікою відіграє ключову роль, що пояснюється тим, що дана галузь страху-

вання сприяє відновленню майнових інтересів у разі впливу різного роду негативних подій та сприяє зміцненню фінансів держави. Майнове страхування зокрема і страхування в цілому, є важливим джерелом довгострокових інвестицій та зменшує навантаження на бюджет держави у разі настання страхових випадків.

Характерним для страхування майна є виділення ризиків, що не пов'язані між собою ієрархічно, тобто страхування майна від вогню, страхування сільськогосподарських культур від засухи та стихійних лих; страхування тварин від падежу та вимушеного забою; страхування транспортних засобів від аварій, викрадення та інших небезпек [4].

У країнах із ринковою економікою система страхування сприяє економічній стабільності, зміцненню фінансової системи, активізації інвестиційних процесів і розв'язанню соціальних проблем.

Щорічне збільшення страхових премій в світі в 2016-2026 року, за прогнозами аналітиків, буде складати 2,9%. Тобто глобальний страховий ринок буде рости швидше, ніж збільшення загальносвітового ВВП в цій же амплітуді.

Щорічні витрати людства на страхування вже наблизилися до \$ 4,6 трлн., йдеться в аналітичному звіті швейцарської оціночної компанії Swiss Appraisal. При цьому велика частка цих витрат припадає на США, де щорічно на страхування страхувальники сплачують більше \$ 1,5 трлн. На 30% менше припадає на ринок Європи, Північної Африки і Близького Сходу. Аутсайдером є Азіатсько-Тихоокеанський регіон – \$ 1 трлн.

Ринок страхових послуг України залишається з найбільш капіталізованих серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2015 становила 361, у тому числі 49 лайфових компаній, 312 non-life-компаній (в 2014 році було 382 компанії).

Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2015 рік порівняно з 2014 роком, кількість компаній зменшилася на 21 СК, порівняно з 2013 роком зменшилася на 46 СК.

За 2015 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,5%, що на 0,2 в.п. менше в порівнянні з 2014

роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за 2015 рік становила 1,1%, на 0,1 в.п. менше в порівнянні з відповідним показником 2014 року.

У порівнянні з 2014 роком на 2968,7 млн. грн. (11,1%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 3 762,1 млн. грн. (20,2%). Збільшення валових страхових премій відбулося з таких видів страхування : страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 1713,4 млн. грн. (93,0%)); автостраховування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 1311,6 млн. грн. (20,0%)); страхування відповідальності перед третіми особами (збільшення валових страхових платежів на 619,7 млн. грн. (43,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 303,8 млн. грн. (18,7%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 280,9 млн. грн. (8,8%)); авіаційне страхування (збільшення валових страхових платежів на 172,3 млн. грн. (62,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 158,6 млн. грн. (47,8%)).

Проте, у порівнянні з 2014 роком, зменшився обсяг валових страхових премій з таких видів страхування, як: страхування фінансових ризиків (зменшення валових страхових платежів на 741,3 млн. грн. (17,1%)); страхування від нещасних випадків (зменшення валових страхових платежів на 427,8 млн. грн. (44,4%)); страхування кредитів (зменшення валових страхових платежів на 336,0 млн. грн. (49,1%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (зменшення валових страхових платежів на 330,3 млн. грн. (14,3%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2015 рік становила 75,2%, що на 5,7 в.п. більше в порівнянні з 2014 роком.

Протягом аналізованого періоду зросла кількість укладених договорів страхування на 67716,1 тис. одиниць (або на 50,3%), при цьому на 73 503,7 тис. одиниць (у 2,8 рази) зросла кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі: кількість

укладених договорів страхування майна збільшилася на 27781,4 тис. одиниць (у 8,3 рази); кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ збільшилася на 27827,1 тис. одиниць (у 10,4 разів); кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків збільшилася на 6373,3 тис. одиниць (на 62,1%).

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2014 роком збільшився на 3035,1 млн. грн. (59,9%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 2 709,8 млн. грн. (55,4%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2015 рік мало місце у всіх основних системоутворюючих видах страхування. Так збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: автострахування (збільшення валових страхових платежів на 313,3 млн. грн. (10,9%)) та страхування життя (збільшення валових страхових виплат на 252,4 млн. грн. (105,5%)).

Також значно збільшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 1355,7 млн. грн. (у 2,9 рази) та страхування майна на 257,7 млн. грн. (146,1%). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ на 83,0 млн. грн. (43,1%).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року (18,9%) збільшився на 8,3 в.п. та становив 27,2%.

Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 становив 34,0%, що більше на 7,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 62,1% та 64,3%, за видами добровільного особистого страхування – 46,2% та 48,9%, страхування життя – 22,5%, з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів 37,6 % та 34,8% відповідно.

Операції вихідного перестрахування за 2015 рік зросли на 2,1% з 9704,2 млн. грн. до 9911,3 млн. грн. На збільшення операцій вихідного перестрахування за 2015 рік вплинуло збільшення на 65,3% перестрахування із страховиками - нерезидентами. При

цьому, на 9,7% зменшилась операції з перестраховання в середині країни.

Страхові резерви станом на 31.12.2015 зросли на 16,1% у порівнянні з аналогічною датою 2014 року, при цьому технічні резерви – на 9,2%, а резерви зі страхування життя – на 29,8 %.

У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшились такі показники, як загальні активи страховиків (-13,6%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (- 10,1%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-4,3%) [7].

Таким чином можемо зробити узагальнюючий висновок, що страховий ринок і галузь страхування майна розвивається, появляються нові страхові компанії, а сама галузь страхування має довіру громадян.

Отже страхування є надійною запорукою у відшкодуванні збитків при пошкодженні або втраті майна.

Майнове страхування – це найбільш значний сегмент страхового ринку. Великою мірою це обумовлено різноманіттям його підвидів, адже до майнового страхування відносять: страхування засобів повітряного, наземного та водного транспорту, страхування вантажів, страхування сільськогосподарських культур, страхування тварин, страхування інших видів майна, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування фінансових і кредитних ризиків тощо. Таким чином, майнове страхування займає найбільшу частку страхового ринку України за обсягами страхових премій та виплат, які складають більше 70%.

Майнове страхування - це галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном юридичних або фізичних осіб, які здійснюються на підставі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником. У ринковій економіці галузь страхових послуг грає важливу роль для всього суспільства.

Основними проблемами, що перешкоджають розвитку страхуванню майна в Україні є низький рівень доходів населення, неви-

сокий рівень страхової культури, зниження рівня страхових виплат компаніями, зменшення кількості укладених договорів, невиконання деякими страховиками своїх зобов'язань, вивільнення значної кількості кадрів на страховому ринку, неможливість повернення коштів страхових резервів, які були розміщені на депозитних рахунках банків внаслідок кризи та інш.

Однак ці проблеми в повній мірі не впливають на розвиток страхового ринку в галузі майнового страхування і це доказує огляд статистичних даних за останні періоди роботи страхових компаній.

Так більш за всіх розвивається автостраховання, страхування від вогневих ризиків та стихійних явищ страхування вантажів та багажу. Негативна тенденція розвитку є у страхуванні фінансових ризиків та страхуванні кредитів. А саме по собі майнове страхування користується популярністю у населення та має тенденцію до зросту. Водночас, ефективність окремих видів страхування майна є надто низькою, а це загострює необхідність розробки дієвих напрямків удосконалення майнового страхування в Україні, що дозволить покращити його розвиток.

Тому напрямами щодо удосконалення цього виду страхування можуть бути: чітке регламентування організаційно-економічних питань розвитку майнового страхування; розроблення прозорих та прийнятних правил діяльності страховиків майнової сфери страхових послуг; підвищення фінансової стійкості і стабільності показників діяльності страхових компаній; проведення науководослідної роботи з підвищення кваліфікації персоналу страховиків і страхових посередників.

Майнове страхування є ефективним та доступним засобом захисту майнових інтересів усіх господарюючих суб'єктів. Значення даного страхування зумовлене тим, що майно служить обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб і життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним в системі страхових відносин.

На сьогоднішній день майнове страхування демонструє високі показники розвитку тому, створення дієвої системи майнового

страхового захисту є основою для забезпечення стабільності та ефективності економічних відносин, підвищення рівня життя населення та соціальної стабілізації, створення міцної системи захисту як фінансів держави, так й інтересів окремих громадян та підприємництва, що можливо лише шляхом проведення ефективної державної політики, направленої на регулювання страхового ринку в Україні.

Для подальших розробок у галузі даної сфери можна запропонувати наступні завдання: дослідити більш детально історичний досвід формування системи страхового захисту майна як громадян так і юридичних осіб; виявити особливості та тенденції розвитку страхування майна на ринку страхових послуг України за останні роки та спрогнозувати на подальші; дослідити асортимент послуг зі страхування майна, що пропонуються українськими страховиками та запропонувати нові послуги.

#### Список використаної літератури

1. Закон України "Про страхування" від 04.07. 2013 р. №406-18 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата 10.04.16). – Назва з екрану.
2. Страхування : практикум: навч. посіб. / за ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Київ: Знання, 2011. – 607 с.
3. Базилевич В. Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України / В. Д. Базилевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 133. – С. 5–8.
4. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : [монографія] / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 166 с.
5. Косова Т. Д. Інвестиційна діяльність страхових компаній України : проблеми і перспективи / Т. Д. Косова, Н. Е. Дєєва // Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства : зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2014. – Т. XV. – С. 112-120. – (серія «Економіка»; вип. 282).
6. Косова Т.Д. Стрес-тестування як інструмент діагностики фінансової стійкості банків, страхових компаній і підприємств / Т. Д. Косова // Торгівля і ринок України. – 2011. – Вип. 31. – Т.2. – С. 243-251.
7. Підсумки діяльності страхових компаній. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/files/file00556.pdf>. (дата 10.04.16). – Назва з екрану.
8. «Insurance TOP» №1(53)2016 – [Електронний ресурс]. – Режим досту-



- пу : <http://forinsurer.com/news/16/04/12/33723>. (дата 10.04.16). – Назва з екрану.
9. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О. Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1(21). – С. 98–102.
  10. Шірінян Л. В. Економічна сутність фінансового регулювання страхового ринку / Л. В. Шірінян // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – Вип. 149. – С. 62–64.
  11. Слободянюк О. В. Вплив конкурентоспроможності на рейтинг страхових компаній в Україні / О. В. Слободянюк, О. М. Ротарь // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – Луцьк, 2016, Випуск № 14. – С. 190-195.
  12. Статистика майнових злочинів в Україні за 2015 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://venbest.ua/ua/home/novini/136-statistika-majnovikh-zlochiviv-v-ukrajini-za-2015-rik.html>. (дата 12.04.16). – Назва з екрану.
  13. Слободянюк О. В. Страхування майна від вогневих ризиків як один із найпоширеніших видів страхування серед населення / О. В. Слободянюк, В. М. Орлов // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – Луцьк, 2016, Випуск №15. – С. 219-226.
  14. Крадіжка: ознаки, відповідальність, покарання в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.pozov.com.ua/ua/posts\\_ua/kradizhka.html](http://www.pozov.com.ua/ua/posts_ua/kradizhka.html). (дата 09.04.16). – Назва з екрану.
  15. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://search.ligazakon.ua/1\\_doc2.nsf/link1/GH3DH00A.html](http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/GH3DH00A.html). (дата 10.04.16). – Назва з екрану.
  16. Чорна І. О. Проблеми правового забезпечення страхування майна громадян в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/20\\_7.pdf](http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/20_7.pdf). (дата 11.04.16). – Назва з екрану.
  17. Чернявська О. В. Сучасний стан та тенденції розвитку майнового страхування в Україні / О. В. Чернявська, Н. В. Михайлова, І. В. Серета // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/981>. (дата 10.04.16). – Назва з екрану.
  18. Пашкова К. В. Проблеми майнового страхування в Україні та шляхи їх вирішення / К. В. Пашкова // Управління розвитком. – 2014. – № 13 (176). – С.131-132.
  19. Рубан С. О. Тенденції розвитку майнового страхування в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2\\_31\\_2011/31\\_04\\_06.pdf](http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_04_06.pdf). (дата 13.04.16). – Назва з екрану.

Стаття надійшла 21.04.2016 р.



**О. В. Слободянюк,**

кандидат экономических наук, доцент,  
заведующая кафедры финансов, денежного оборота и кредита  
Одесского торгово-экономического института КНТЭУ  
ул. 25 Чапаевская дивизия, 6, г. Одесса, 65070, Украина  
e-mail: --2008@ukr.net

**Г. В. Толкачева,**

кандидат экономических наук, доцент,  
доцент кафедры экономики предприятия и корпоративного управления  
Одесской национальной академии связи им. А. С. Попова,  
ул. Кузнечная, 1, г. Одесса, 65000, Украина  
e-mail: dront2009@list.ru

## **СТРАХОВАНИЕ КАК ЗАЛОГ ВОЗМЕЩЕНИЯ УЩЕРБА ПРИ ПОВРЕЖДЕНИИ ИЛИ ПОТЕРЕ ИМУЩЕСТВА**

### **Аннотация**

В статье охарактеризована проблема по определению страхования как надежного залога для юридических и физических лиц при возмещении убытков при повреждении или потере имущества. Показано, согласно официальным статистическим данным показатели случаев краж личного имущества, травм населения при ДТП, количество погибших и травмированных, деятельность страховых компаний согласно статистических данных, представленным журналом «Insurance Top». Определены основные проблемы развития страхования имущества в Украине и сформулированы рекомендации по их решению.

**Ключевые слова:** страхование, возмещение убытков, страховой рынок, страховые компании, имущественные риски, потребители страховых услуг, имущество, страхование имущества.

**O. V. Slobodyanyuk,**

PhD in Economics, Associate Professor,  
head of Finance, Monetary and Credit Department  
of Odesa Trade and Economic Institute KNTEU  
25th Chapaievskoi divizii, 6, Odesa, 65070, Ukraine  
e-mail: --2008@ukr.net

**G.V. Tolkacheva,**

PhD in Economics, Associate Professor,  
Associate Professor of Business Economics and Corporate Governance  
of Odesa National Academy of Telecommunications A. S. Popov  
1, Kuznechna str., Odesa, 65000, Ukraine  
e-mail: dront2009@list.ru

## INSURANCE AS A GUARANTEE OF COMPENSATION OF LOSS AND DAMAGES TO PROPERTY

### Summary

The problem of forming of a strong insurance market is critical to address the domestic economy. By providing the services through insurance coverage insurance companies reduce the financial risk of entities and generate significant amounts of investment resources to finance the national economy.

Citizens property insurance is an essential component in ensuring the social protection of both individuals and legal entities and improving their welfare. Therefore, the improvement of property insurance and its impact on the domestic insurance market is a key issue today.

The article is a study of theoretical principles of disclosure of economic essence of property insurance in the current market conditions and clarifying major issues of property insurance in Ukraine.

The following methods were used in the study: systematic approach, theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis. Property insurance - is the insurance industry, which is the object of the insurance relationship of property interests that do not contradict the legislation of Ukraine related to the possession, use and disposal of property of legal entities or individuals which shall be based on voluntary agreement concluded between the insurer and insured. In a market economy, insurance industry plays an important role in society. The main problems that hinder the development of property insurance in Ukraine are: low level of household income level, low level of insurance culture, decrease of insurance payments from insurance companies to reduce the number of concluded contracts, breach of obligations by some insurers, the release of a significant number of staff in the insurance market, the inability to return the insurance reserves that have been placed on deposit accounts in banks due to the crisis and others.

However, these problems are not fully affect the development of the insurance market in property insurance and is proving to review statistical data for the past periods of insurance companies.

Directions for improvement of this type of insurance can be: clear regulation of organizational and economic issues of property insurance; development of transparent and acceptable rules of property insurers of insurance services; increase financial stability and sustainability performance of insurance companies; conduct research study on staff development insurers and insurance brokers.

For further developments in the field of property insurance the following objectives can be offered: to investigate in more detail the historical experience of formation of the system of insurance protection of individuals' and legal entities' property; identify the characteristics and trends of property insurance in Ukraine insurance market in recent years and forecast for the further development; explore the range of services on property insurance offered by the Ukrainian insurers and new offerings.

**Keywords:** insurance compensation, insurance market, insurance companies, property risks, consumers of insurance services, property insurance property.

## References

1. Zakon Ukrainy «Pro strahuvannya» [Law of Ukraine : About insurance]. Retrieved from : <http://zakon2.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Bazilevich, V. D. (2011). Strahuvannya [Insurance]. Kyiv : Znannya [in Ukrainian].
3. Bazilevich, V. D. (2012). Novitni tendentsiyi ta protirichchya na strahovomu rinku Ukrayini [Modern trends and contradictions in the insurance market of Ukraine], Visnik Kiyivskogo natsionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. – Bulletin of Kyiv National Taras Shevchenko University. Economy, №133, pp. 5-8 [in Ukrainian].
4. Govorushko, T. A. (2013). Upravlinnya finansovoyu diyalnistyu strahovoyi kompaniyi z metoyu zabezpechennya yiyi efektyvnogo rozvitku : monografiya [Financial management of insurance company with the aim to effective development : monograph]. Kyiv : TsUL [in Ukrainian].
5. Kosova, T. D. (2014). Investitsiyina diyalnist strahovih kompaniy Ukrayini: problemi i perspektivi [Investment activity of insurance companies of Ukraine: Problems and Prospects], Rozvitok ekonomichnih metodiv upravlinnya natsionalnoyu ekonomikoyu ta ekonomikoyu pidpriemstva, DonDUU. – Development of Economic Methods of Management of national & enterprise economy, DonDUU, №282, pp. 112-120 [in Ukrainian].
6. Kosova, T. D. (2011). Stres-testuvannya yak instrument diagnostiki finansovoyi stiykosti bankiv, strahovih kompaniy i pidpriemstv [Stress testing as a diagnostic tool of financial stability of banks, insurance companies and enterprises], Torgivlya i rinek Ukrayini. – Trade and market of Ukraine, Vol.2, №31, pp. 243-251 [in Ukrainian].
7. Pidsumki diyalnosti strahovih kompaniy [Results of insurance companies activity]. Retrieved from <http://forinsurer.com/files/file00556.pdf>. [in Ukrainian].
8. «Insurance TOP». Retrieved from <http://forinsurer.com/news/16/04/12/33723> [in Ukrainian].
9. Safonova, O.D. (2014). Suchasny stan strahovogo rinku Ukrayini ta osnovni problemi yogo rozvitku [The current state of the insurance market of Ukraine and basic problems of development]. Ekonomika harchovoyi promislivosti. – Economics of Food Industry, № 1(21). – pp. 98–102 [in Ukrainian].
10. Shirinyan, L.V. (2013). Ekonomichna sutnist finansovogo reguluyvannya strahovogo rinku [The economic nature of financial regulation of the insurance market], Visnik Kiyivskogo natsionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. – Bulletin of Kyiv National Taras Shevchenko University. Economy, № 149, pp. 62–64 [in Ukrainian].
11. Slobodyanyuk, O. V. (2016). Vpliv konkurentospromozhnosti na reyting strahovih kompaniy v Ukrayini [The impact on the competitiveness ranking of insurance companies in Ukraine], Visnik Volynskogo institutu ekonomiki ta menezhmentu. – Bulletin of Volyn Institute of Economics and Management. №14, pp. 190-195 [in Ukrainian].
12. Statistika maynovih zlochiniv v Ukrayini za 2015 rik [Statistics of property crimes in Ukraine in 2015]. Retrieved from <https://venbest.ua/ua/home/>

- novini/136-statistika-majnovikh-zlochiviv-v-ukrajini-za-2015-rik.html [in Ukrainian].
13. Slobodyanyuk, O. V. (2016). Strahuvannya mayna vid vognevih rizikiv yak odin iz nayposhirenishih vidiv strahuvannya sered naseleння [Property insurance against fire risks as one of the most popular types of insurance among the population]. Visnik Volinskogo institutu ekonomiki ta menedzhmentu. – Bulletin of Volyn Institute of Economics and Management. №15, pp. 219-226 [in Ukrainian].
  14. Kradizhka: oznaki, vidpovidalnist, pokarannya v Ukraini [Theft: signs, responsibility, punishment in Ukraine]. Retrieved from [http://www.pozov.com.ua/ua/posts\\_ua/kradizhka.html](http://www.pozov.com.ua/ua/posts_ua/kradizhka.html) [in Ukrainian].
  15. Poyasnyvalna zapiska do proektu Zakonu Ukraini «Pro vnesennya zmin do Kodeksu Ukraini pro administrativni pravoporushennya» [The explanatory note to the draft Law of Ukraine «On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offences»]. Retrieved from [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/GH3DH00A.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH3DH00A.html) [in Ukrainian].
  16. Chorna, I. O. (2015). Problemi pravovogo zabezpechennya strahuvannya mayna gromadyan v Ukraini [Problems of legal maintenance of insurance of property of citizens in Ukraine]. Retrieved from [http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/20\\_7.pdf](http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/20_7.pdf) [in Ukrainian].
  17. Chernyavska, O. V. (2012). Suchasniy stan ta tendentsiyi rozvitku maynovogo strahuvannya v Ukraini [Modern state and trends of property insurance in Ukraine]. Retrieved from <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/981> [in Ukrainian].
  18. Pashkova, K.V. (2014). Problemi maynovogo strahuvannya v Ukraini ta shlyahi yih virishennya [Problems of of property insurance in Ukraine and Solutions]. Upravlinnya rozvitkom. – Development Management. №13 (176) 2014. – pp.131-132 [in Ukrainian].
  19. Ruban, S. O. (2011). Tendentsiyi rozvitku maynovogo strahuvannya v Ukraini [Trends in property insurance in Ukraine]. Retrieved from [http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2\\_31\\_2011/31\\_04\\_06.pdf](http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_31_2011/31_04_06.pdf) [in Ukrainian].

УДК 06.044.5

**Е. І. Курганська,**

кандидат економічних наук,

ст. викладач кафедри фінансів

Одеського національного економічного університету

вул. Преображенська, 8, м. Одеса, Україна

e-mail: [elekurg@rambler.ru](mailto:elekurg@rambler.ru)

## **КАЗНАЧЕЙСЬКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

В статті виявлено основні проблеми управління фінансовими ресурсами в системі казначейства, акцентовано увагу на складність його структури. Вияв-